

В. С. ГУЗ (<https://orcid.org/0000-0001-6920-8190>),

О. М. ЗАЛІСЬКА (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>), д-р фарм. наук, проф.,

Н. М. МАКСИМОВИЧ (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>), канд. фарм. наук, доцент
Львівський національний університет імені Данила Галицького

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕЦЕПТІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ПРОГРАМІ «ДОСТУПНІ ЛІКИ» НА ПРИКЛАДІ АПТЕКИ

Ключові слова: реімбурсація, серцево-судинні захворювання, урядова програма, «Доступні ліки»

V. S. HUZ (<https://orcid.org/0000-0001-6920-8190>),

O. M. ZALISKA (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),

N. M. MAKSYMOVYCH (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>)

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF PRESCRIPTIONS FOR THE TREATMENT OF CARDIOVASCULAR DISEASES IN THE PROGRAM «AFFORDABLE MEDICINES» ON THE EXAMPLE OF A PHARMACY

Key words: reimbursement, cardiovascular diseases, government program, affordable medicine

За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ), серцево-судинні захворювання (ССЗ) є однією з головних причин смертності серед населення [1]. Щороку від ССЗ помирає понад 17,8 мільйонів пацієнтів у світі [2]. Україна в рейтингу смертності від ССЗ посідає 1 місце в Європі та 2 місце в світі. Згідно з даними, витрати з кишені пацієнтів на лікарські засоби (ЛЗ) становили близько 84% ринку ЛЗ в Україні, що суттєво впливало на платоспроможність та доступність до лікування для пацієнтів із груп ризику (із низьким рівнем доходів, пенсіонерів та інвалідів). Зменшення частки ЛЗ, оплачених пацієнтами, із загального обсягу ринку ЛЗ є способом досягнення більшої фінансової захищеності для пацієнтів [5]. Із квітня 2017 р. в Україні діє урядова програма реімбурсації «Доступні ліки», в яку було включено три основні нозології – ССЗ, бронхіальна астма та цукровий діабет II типу. Ця програма забезпечила доступність до безпечних, ефективних та економічно вигідних ЛЗ для українських пацієнтів.

У звіті ВООЗ 2018 р. проаналізовано стан та перспективи моделей реімбурсації у країнах, які входять до Європейського регіону ВООЗ, та відзначено ефективність реімбурсації в Україні [4].

У 2019 р. звіт ВООЗ «Оцінка програми доступних лікарських засобів в Україні» містить аналіз роботи програми «Доступні ліки» за 2017–2018 рр. та показано, що за той період більше 6,5 млн. українців отримали ЛЗ для лікування ССЗ, цукрового діабету II типу та бронхіальної астми безкоштовно або з невеликою доплатою, було виписано 28 млн. рецептів на суму 1,6 млрд. грн. [3].

Теоретичний аналіз сучасної літератури свідчить, що питання реімбурсації та доступності ліків для пацієнтів було розглянуто у наукових працях А. С. Немченко, В. С. Назаркіної, Ю. Є. Куриленко, І. А. Костюк, О. Б. Блавацької та ін. [6–8].

Метою нашого дослідження було ретроспективно проаналізувати суцільну вибірку рецептів, відпущених за 24 місяці, та визначити структуру виписаних ЛЗ за МНН для лікування ССЗ у програмі «Доступні ліки» на прикладі конкретного аптечного закладу. Також нами проведено аналіз відпущених ЛЗ АТС/DDD методом, щоб визначити провідні МНН, які становлять основну питому вагу і мають бути на постійному забезпеченні в аптеках.

Рецепти для лікування бронхіальної астми та цукрового діабету II типу не були об'єктами нашого дослідження.

Матеріали та методи дослідження

Об'єктами дослідження були звіти про відпущені ЛЗ за даними аптечного закладу, що працює у програмі «Доступні ліки» з 01 квітня 2017 р., також Постанови Кабінету Міністрів України, Накази МОЗ України про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню у програмі «Доступні ліки» [11–15].

У дослідженні було використано методи частотного аналізу, АТС/DDD-методологію, а також методи порівняльного, логічного та контент-аналізу.

Результати дослідження та обговорення

Як модель для аналізу обрано аптеку у місті Виноградів Закарпатської області, яка обслуговує пацієнтів із міста Виноградів і з Виноградівського району. За даними статистики, у Виноградівському районі станом на 1 січня 2020 р. чисельність населення становить 120,8 тис. осіб, серед яких основною причиною смертності є ССЗ. Проведений нами ретроспективний аналіз суцільної вибірки відпущених паперових рецептів у програмі реімбурсації «Доступні ліки», який охоплює період із II кварталу 2017 р. по I квартал 2019 р. (за 24 місяці), відповідно до реальних даних звітів аптеки № 1 ПП МФФ «Магістр» у місті Виноградів Закарпатської області. Вказаний аптечний заклад було обрано як модель, щоб встановити структуру призначень лікарів первинної ланки та визначити споживання АТС/DDD методом у програмі «Доступні ліки» за період до введення електронних рецептів у квітні 2019 р.

За досліджуваний період з аптеки № 1 було відпущено 12 835 рецептів на загальну суму відшкодування 1 729 539,48 грн., з яких 10 524 (82%) рецептів для лікування ССЗ на суму 1 172 969,21 грн.

Результати частотного аналізу кількості відпущених рецептів у програмі «Доступні ліки» за 24 місяці наведено на рис. 1. Згідно з проаналізованими даними, препарати еналаприлу (1 765 рецептів, 16,8%), спіронолактону (1 605 рецептів, 15,3%) та клопідогрелю (1 600 рецептів, 15,2%) очолюють рейтинг відпущених рецептів. Найменша кількість рецептів відзначена для препаратів нітрогліцерину (7 рецептів, 0,1%), метопрололу (36 рецептів, 0,3%) та атенололу (48 рецептів, 0,5%) за обраний період.

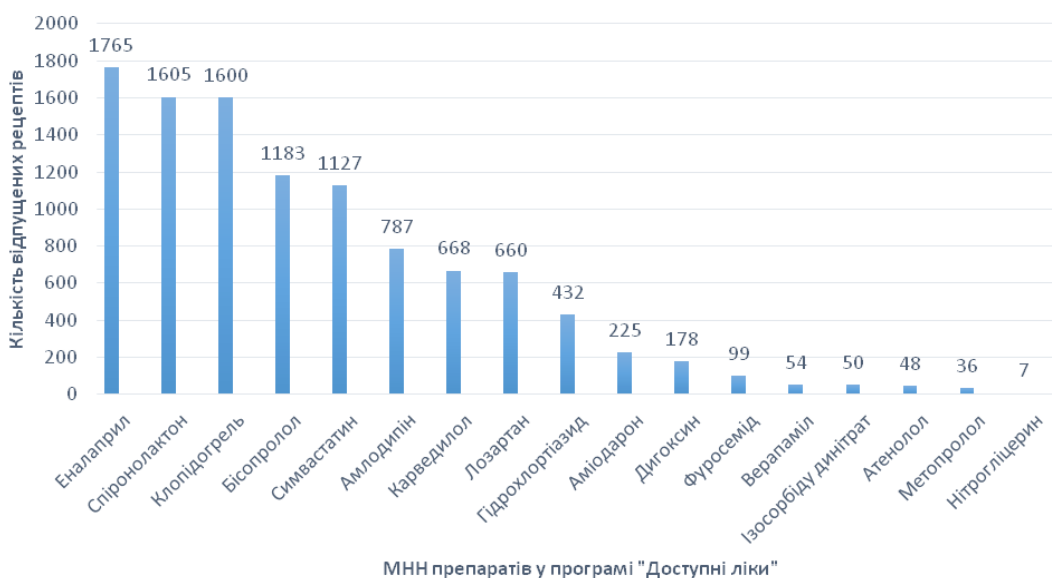

Рис. 1. Частотний аналіз кількості відпущених рецептів у програмі «Доступні ліки» для лікування серцево-судинних захворювань за 24 місяці

У 2017 р., на початку роботи програми реімбурсації «Доступні ліки», найбільше було відпущено ЛЗ еналаприлу (488 рецептів, 23,12%), бісопрололу (271 рецептів, 12,84%) та спіронолактону (261 рецептів, 12,36%), та жодного рецепту не було для нітрогліцерину й атенололу (лозартан не враховано, бо він був доданий до редакції Реєстру № 111 від 22. 01. 2018 р.). З отриманих даних, значна різниця в кількості відпущених рецептів порівняно з 2018 р. пов'язана із запуском роботи урядової програми «Доступні ліки» з II кварталу 2017 р. (2 111 рецептів). У 2018 р. кількість відпущених рецептів становить 6 781 рецепт, серед яких найбільше було рецептів на ЛЗ клопідогрелю (1 115 рецептів, 16,44%), еналаприлу (1 052 рецептів, 15,53%) та спіронолактону (1 050 рецептів, 15,48%). Зокрема, за I квартал 2019 р. вже було відпущено 1 632 рецепти, з яких найбільша частка припадає на рецепти спіронолактону (294 рецептів, 18,01%), клопідогрелю (245 рецептів, 15,01%) та еналаприлу (224 рецептів, 13,73%). У табл. 1 нами наведено детальний аналіз кількості відпущених рецептів за роками та їх питома вага.

Т а б л и ц я 1

Результати аналізу кількості відпущених рецептів у програмі «Доступні ліки» для лікування серцево-судинних захворювань на прикладі аптеки

МНН	II–IV квартал 2017 року		2018 рік		I квартал 2019 року	
	кількість рецептів	питома вага,%	кількість рецептів	питома вага,%	кількість рецептів	питома вага,%
C01 КАРДІОЛОГІЧНІ ПРЕПАРАТИ						
Дигоксин	45	2,13	105	1,55	28	1,72
Аміодарон	61	2,89	134	1,98	31	1,9
Ізосорбїду динїтрат	16	0,76	29	0,43	5	0,31
Нїтрогліцерин	–	–	6	0,09	1	0,06
C03 СЕЧОГІННІ ПРЕПАРАТИ						
Гїдрохлортїазид	167	7,91	223	3,29	42	2,57
Спіронолактон	261	12,36	1050	15,48	294	18,01
Фуросемїд	36	1,7	48	0,7	15	0,92
C07 БЛОКАТОРИ БЕТА-АДРЕНОРЕЦЕПТОРІВ						
Атенолол	–	–	37	0,55	11	0,67
Бїсопролол	271	12,84	748	11,03	164	10,05
Карведилол	122	5,78	445	6,56	101	6,19
Метопролол	7	0,33	22	0,32	7	0,43
C08 АНТАГОНІСТИ КАЛЬЦІЮ						
Амлодипїн	152	7,2	500	7,37	135	8,27
Верапамїл	8	0,38	34	0,5	12	0,74
C09 ЗАСОБИ, ЩО ДІЮТЬ НА РЕНІН-АНГІОТЕНЗИНОВУ СИСТЕМУ						
Еналаприл	488	23,12	1052	15,53	224	13,73
Лозартан	–	–	484	7,14	176	10,78
C10 ГІПОЛІПІДЕМІЧНІ ЗАСОБИ						
Симвастатин	237	11,23	749	11,04	141	8,64
B01 АНТИТРОМБОТИЧНІ ЗАСОБИ						
Клопідогрелю	240	11,37	1115	16,44	245	15,01
Разом:	2 111 (100)		6 781 (100)		1 632 (100)	

На наступному етапі нами було використано АТС/DDD-методологію, яка рекомендована ВООЗ для оцінки споживання ЛЗ. Вона дає змогу оцінити споживання препаратів у реальних дозах незалежно від вартості упаковки, лікарської форми та виробника [9]. Результати аналізу споживання ЛЗ у програмі «Доступні ліки» за допомогою АТС/DDD-методології за кількістю спожитих добових доз (DDDS) пацієнтами нами наведено у табл. 2.

Т а б л и ц я 2

Аналіз спожитих DDDS лікарських засобів у програмі «Доступні ліки» за міжнародними непатентованими назвами на прикладі аптеки

МНН	DDDS
Еналаприл	142 384
Клопідогрель	124 625
Спіронолактон	113 274
Бісопролол	84 080
Симвастатин	76 602
Лозартан	76 376
Амлодипін	55 991
Карведилол	44 716
Гідрохлортіазид	26 750
Аміодарон	13 930
Дигоксин	11 530
Фуросемід	4 030
Верапаміл	3 839
Ізосорбїду динітрат	1 700
Метопролол	1 320
Атенолол	1 220
Нітрогліцерин	800
Разом	262 813

Як свідчать дані табл. 2, за досліджуваній період пацієнтами з ССЗ було спожито 262 813 DDDS, серед яких лідерами були препарати еналаприлу (142 384 DDDS), клопідогрелю (124 625 DDDS) та спіронолактону (113 274 DDDS). Найменша кількість спожитих доз у нітрогліцерину (800 DDDS).

На наступному етапі нами було проаналізовано суцільну вибірку рецептів за такими категоріями: з доплатою і безоплатні; відпущені для громадян міста та району. Отримані нами дані наведено у табл. 3 і табл. 4 відповідно.

Як свідчать дані з табл. 3, 81,1% пацієнтів із ССЗ при старті програми у 2017 р. отримували за рецептами ЛЗ без додаткової доплати. У 2018–початок 2019 рр. питома вага пацієнтів, що отримували ЛЗ без доплати становила 60,7–61,8%, бо зменшилася кількість безоплатних ЛЗ в Реєстрі лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню. Враховуючи статистичні дані, що основна частка пацієнтів, які користуються програмою реімбурсації «Доступні ліки», це люди пенсійного віку, тому мають невисоку платоспроможність і при виборі препаратів для лікування надають перевагу безоплатним.

**Аналіз відпущених рецептів із доплатою та безоплатно
у програмі «Доступні ліки»**

МНН	II–IV квартал 2017 року				2018 рік				I квартал 2019 року			
	Б	%	Д	%	Б	%	Д	%	Б	%	Д	%
Аміодарон	61	2,9	–	–	133	2	4	0,1	29	1,8	2	0,1
Амлодипін	116	5,5	36	1,7	102	1,5	393	5,8	105	6,4	31	1,9
Атенолол	–	–	–	–	36	0,5	4	0,1	11	0,7	–	–
Бісопролол	220	10,4	51	2,4	492	7,3	256	3,8	72	4,4	92	5,6
Верапаміл	8	0,4	–	–	19	0,3	15	0,2	10	0,6	2	0,1
Гідрохлортіазид	167	7,9	–	–	223	3,3	–	–	42	2,6	–	–
Дигоксин	45	2,1	–	–	105	1,5	–	–	28	1,7	–	–
Еналаприл	282	13,4	206	9,8	979	14,4	74	1,1	165	10,1	59	3,6
Ізосорбїду динїтрат	16	0,8	–	–	29	0,4	–	–	5	0,3	–	–
Карведилол	84	4	38	1,8	200	2,9	245	3,6	40	2,5	60	3,7
Клопїдогрель	223	10,6	17	0,8	397	5,9	718	10,6	77	4,7	168	10,3
Лозартан	–	–	–	–	240	3,5	244	3,6	53	3,2	123	7,5
Метопролол	5	0,2	2	0,1	7	0,1	15	0,2	2	0,1	5	0,3
Нїтрогліцерин	–	–	–	–	6	0,1	–	–	1	0,1	–	–
Симвастатин	237	11,2	–	–	154	2,3	594	8,8	65	4	76	4,7
Спїронолактон	212	10	49	2,3	950	14	100	1,5	287	17,6	7	0,4
Фуросемїд	36	1,7	–	–	48	0,7	–	–	15	1	–	–
Разом:	2 111				6 781				1 632			
	1 712	81,1	399	18,9	4 120	60,7	2 661	39,3	1 007	61,8	625	38,2

Примітка: Б – безоплатні, Д – із доплатою.

Як свідчать дані табл. 3, на початку проекту у 2017 р. 81% препаратів для ССЗ відпускалися безкоштовно, а з доплатою практично 19% рецептів, то згідно з даними аналізу за 2018 р. і I квартал 2019 р. із досліджуваної аптеки лише 60% рецептів були безоплатні.

Нами проведено ранжування рецептів залежно від місця проживання пацієнтів. Виявлено, що основна частка пацієнтів, які скористалися програмою «Доступні ліки», проживає у сільській місцевості, а це 9 628 рецептів, коли 896 рецептів із міста, які були відпущені з аптеки № 1 за обрані 24 місяці роботи програми. Відпущені рецепти нами розподілені на групу рецептів, виписаних із Виноградівської ЦРЛ (місто), та рецептів з амбулаторій та фельдшерсько-акушерських пунктів Виноградівського району відповідно. Згідно з отриманими результатами, районними сімейними лікарями виписано 91,5% рецептів, що свідчить про поліпшення доступності пацієнтів до ліків та зростання прихильності до лікування.

**Аналіз відпущених рецептів у програмі «Доступні ліки»
за територіальною приналежністю**

МНН	Місто	Район
Еналаприл	75	1 690
Спіронолактон	132	1 473
Клопідогрель	194	1 406
Бісопролол	100	1 083
Симвастатин	91	1 036
Амлодипін	97	690
Карведилол	58	610
Лозартан	73	587
Гідрохлортіазид	5	427
Аміодарон	30	195
Дигоксин	13	165
Фуросемід	13	86
Ізосорбїду динїтрат	1	49
Атенолол	–	48
Верапаміл	7	47
Метопролол	2	34
Нїтрогліцерин	5	2
Разом	896	9 628

Нами ранжовано препарати та виділено сукупність лікарських засобів за МНН, які становлять основну питому вагу рецептів, що були відпущені у програмі «Доступні ліки» за обраний період із аптеки № 1, на які припадає 58% від загальної кількості відпущених МНН.

Рис. 2. Сукупність провідних міжнародних непатентованих назв, відпущених за рецептами у програмі «Доступні ліки» для лікування серцево-судинних захворювань

Таким чином, враховуючи виявлені закономірності, аптекам потрібно мати основний постійний запас чотирьох препаратів за МНН: еналаприл, спіронолактон, клопідогрель та бісопролол для забезпечення безвідмовного відпуску у програмі реімбурсації «Доступні ліки» для пацієнтів.

На останньому етапі нами проведено верифікацію результатів ретроспективного аналізу шляхом порівняння з даними про кількість е-рецептів у цьому регіоні станом на 01 квітня 2020 р. [10]. Дані з НСЗУ свідчать, що у місті Виноградів 9 аптечних закладів беруть участь у програмі реімбурсації «Доступні ліки». За е-рецептами з квітня 2019 р. по квітень 2020 р. у м. Виноградів загалом виписано сімейними лікарями для лікування ССЗ виписано 6 642 (32,1%) та 14 089 (67,9%) е-рецептів у Виноградівському районі, тобто 20 731 е-рецептів, що свідчить про позитивну динаміку призначень [10]. За даний період у Виноградівському районі пацієнтам найбільше виписано рецептів на препарати клопідогрелю (2 715 рецептів, 13,1%), еналаприлу (2 557 рецептів, 12,3%), бісопрололу (1 898 рецептів, 9,2%) та спіронолактону (1 694 рецептів, 8,2%); у місті Виноградів – це були препарати клопідогрелю (1 377 рецептів, 20,7%), еналаприлу (985 рецептів, 14,8%), амлодипіну (949 рецептів, 14,3%) та бісопрололу (827 рецептів, 12,5%).

Таким чином, можна констатувати, що структура виписаних рецептів при ССЗ на прикладі обраного району і міста за паперовими рецептами з квітня 2017 р. по квітень 2019 р. порівняно з е-рецептами за квітень 2019–квітень 2020 рр. залишається стабільною та основну питому вагу займають 4 МНН: клопідогрель, еналаприл, амлодипін та бісопролол.

Отже, враховуючи результати ретроспективного аналізу, можна констатувати, що в аптечному закладі мають бути на постійному забезпеченні препарати еналаприлу, бісопрололу, спіронолактону та клопідогрелю, на які припадає основна питома вага відпущених рецептів у програмі «Доступні ліки» в аптеці для безвідмовного забезпечення хворих з ССЗ.

Висновки

1. Досліджено структуру відпуску паперових рецептів у програмі «Доступні ліки» для лікування ССЗ на прикладі конкретного аптечного закладу за 2017–2019 роки (I квартал) шляхом аналізу суцільної вибірки 10 524 рецептів для лікування ССЗ, за які сума реімбурсації становила 1 172 969,21 грн.

2. Встановлено, що за перші 24 місяці роботи програми «Доступні ліки» найбільше було відпущено препаратів за МНН – еналаприл, спіронолактон та клопідогрель. Найменшу кількість відзначено для препаратів нітрогліцерину, метопрололу та атенололу за цей період. За допомогою АТС/DDD-методу показано лідерські позиції вказаних лікарських засобів за МНН у споживанні серед пацієнтів.

3. Методом порівняльного аналізу визначено, що на початку програми у 2017 році 81% рецептів відпускалися безоплатно, а протягом 2018 та I кварталу 2019 року їх частка зменшилась до 60%. Проте, у 2017 році багато препаратів еналаприлу відпускали з доплатою (9,8%), а у 2018–2019 роках їх кількість зменшилась до 1,1–3,6%, що свідчить про збільшення економічної доступності препаратів для пацієнтів.

4. Встановлено, що більше 90% рецептів на ССЗ було виписано сімейними лікарями з району, що свідчить про покращення доступності лікування для сільського населення завдяки програмі «Доступні ліки».

5. Проаналізувавши структуру відпуску рецептів за даний період, нами встановлено, що основна питома вага (до 60%) припадає на чотири препарати – еналаприлу, спіронолактону, клопідогрелю та бісопрололу, які мають бути на постійному постачанні в аптеці для безвідмовного забезпечення пацієнтів із ССЗ у програмі «Доступні ліки».

6. Нами верифіковано результати шляхом порівняння зі структурою відпуску е-рецептів для ССЗ у цьому місті та районі і виявлено, що структура виписаних рецептів при ССЗ за е-рецептами за квітень 2019–квітень 2020 роки залишається стабільною і основну питому вагу займають 4 МНН – клопідогрель, еналаприл, амлодипін та бісопролол.

Список використаної літератури

1. World health organization mortality database [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.who.int/healthinfo/mortality_data/en/
2. World Heart Federation [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.world-heart-federation.org/>
3. Evaluation of the Affordable Medicines Programme in Ukraine / World Health Organization. – 2019. – Р. 200 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/publications/evaluation-of-the-affordable-medicines-programme-in-ukraine-2019>
4. Medicines reimbursement policies in Europe / World Health Organization. – 2018. – Р. 182 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/health-technologies-and-medicines/publications/2018/medicines-reimbursement-policies-in-europe>
5. Політика щодо реімбурсації / Національна служба здоров'я України. – 2019. – С. 7 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://reform.helsi.me/assets/files/nszu.pdf>
6. Netchenko A., Nazarkina V., Kurylenko Y. The method of forecasting of the indicators for drug reimbursement to patients with cardiovascular diseases in Ukraine // «EUREKA: Health Sciences» Number 4 (2019) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu-jr.eu/health/article/view/935>
7. Костюк І. А. Аналіз динаміки асортименту лікарських засобів для фармакотерапії бронхіальної астми у програмі «Доступні ліки» // Фармац. журн. – 2020. – № 2. – С. 12–20. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.5.19.02>
8. Блавацька О. Б., Гриньків Я. О., Заліська О. М., Сосновська Г. О. Аналіз динаміки розвитку програми «Доступні ліки» в Україні та Львівській області // Фармац. журн. – 2020. – № 2 – С. 3–12. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.2.20.01>
9. ATC/DDD Index 2020 / World Health Organization [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.whocc.no/atc_ddd_index/
10. Національна служба здоров'я України (НСЗУ) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nszu.gov.ua/>
11. Про запровадження відшкодування вартості лікарських засобів. Постанова КМУ від 09. 11. 2016 № 863 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/863-2016-%D0%BF>
12. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню. Наказ МОЗ від 03. 04. 2017 № 360 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ27180.html
13. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню станом на 26 липня 2017 року. Наказ МОЗ від 26. 07. 2017 № 856 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ27579.html
14. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню станом на 22 січня 2018 року. Наказ МОЗ від 22. 01. 2018 № 111 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22012018--111-pro-zatverdzhennja-reestru-likarskih-zasobiv-vartist-jakih-pidljagae-vidshkoduvannju-stanom-na-22-sichnja-2018-roku>
15. Про затвердження Реєстру лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню станом на 23 липня 2018 року. Наказ МОЗ від 23. 07. 2018 № 1367 [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-23072018--1367-pro-zatverdzhennja-reestru-likarskih-zasobiv-vartist-jakih-pidljagae-vidshkoduvannju-stanom-na-23-lipnja-2018-roku>

References

1. World health organization mortality database [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.who.int/healthinfo/mortality_data/en/
2. World Heart Federation [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://www.world-heart-federation.org/>
3. Evaluation of the Affordable Medicines Programme in Ukraine / World Health Organization. – 2019. – Р. 200 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.euro.who.int/en/countries/ukraine/publications/evaluation-of-the-affordable-medicines-programme-in-ukraine-2019>
4. Medicines reimbursement policies in Europe / World Health Organization. – 2018. – Р. 182 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu <http://www.euro.who.int/en/health-topics/Health-systems/health-technologies-and-medicines/publications/2018/medicines-reimbursement-policies-in-europe>

5. Polityka shchodo reimbursatsii / Natsionalna sluzhba zdorovia Ukrainy. – 2019. – S. 7 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://reform.helsinki.me/assets/files/nszu.pdf>
6. *Nemchenko A., Nazarkina V., Kurylenko Y.* The method of forecasting of the indicators for drug reimbursement to patients with cardiovascular diseases in Ukraine // «EUREKA: Health Sciences» Number 4 (2019) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <http://eu-jr.eu/health/article/view/935>
7. *Kostiuk I. A.* Analiz dynamiky asortymentu likarskykh zasobiv dlia farmakoterapii bronkhialnoi astmy u prohrami «Dostupni liky» // *Farmats. zh.* – 2020. – № 2. – S. 12–20. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.5.19.02>
8. *Blavatska O. B., Hrynkiv Ya. O., Zaliska O. M., Sosnovska H. O.* Analiz dynamiky rozvytku prohramy «Dostupni liky» v Ukraini ta Lvivskii oblasti // *Farmats. zh.* – 2020. – № 2 – S. 3–12. <https://doi.org/10.32352/0367-3057.2.20.01>
9. ATC/DDD Index 2020 / World Health [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://www.whocc.no/atc_ddd_index/
10. Natsionalna sluzhba zdorovia Ukrainy (NSZU) [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://nszu.gov.ua/>
11. Pro zaprovadzhennia vidshkoduvannia vartosti likarskykh zasobiv. Postanova KМУ vid 09. 11. 2016 № 863 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/863-2016-%D0%BF_search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ27180.html
12. Pro zatverdzhennia Reiestru likarskykh zasobiv, vartist yakykh pidliahaie vidshkoduvanniu. Nakaz MOZ vid 03. 04. 2017 № 360 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ27180.html
13. Pro zatverdzhennia Reiestru likarskykh zasobiv, vartist yakykh pidliahaie vidshkoduvanniu stanom na 26 lypnia 2017 roku. Nakaz MOZ vid 26. 07. 2017 № 856 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MOZ27579.html
14. Pro zatverdzhennia Reiestru likarskykh zasobiv, vartist yakykh pidliahaie vidshkoduvanniu stanom na 22 sichnia 2018 roku. Nakaz MOZ vid 22. 01. 2018 № 111 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-22012018--111-pro-zatverdzhennja-reestru-likarskih-zasobiv-vartist-jakih-pidljagae-vidshkoduvannju-stanom-na-22-sichnja-2018-roku>
15. Pro zatverdzhennia Reiestru likarskykh zasobiv, vartist yakykh pidliahaie vidshkoduvanniu stanom na 23 lypnia 2018 roku. Nakaz MOZ vid 23. 07. 2018 № 1367 [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-23072018--1367-pro-zatverdzhennja-reestru-likarskih-zasobiv-vartist-jakih-pidljagae-vidshkoduvannju-stanom-na-23-lipnja-2018-roku>

Надійшла до редакції 20 травня 2020 р.
Прийнято до друку 26 травня 2020 р.

В. С. Гуз (<https://orcid.org/0000-0001-6920-8190>),
О. М. Заліська (<https://orcid.org/0000-0003-1845-790>),
Н. М. Максимович (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>)

Львівський національний університет імені Данила Галицького
РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ РЕЦЕПТІВ ДЛЯ ЛІКУВАННЯ
СЕРЦЕВО-СУДИННИХ ЗАХВОРЮВАНЬ У ПРОГРАМІ «ДОСТУПНІ ЛІКИ» НА ПРИКЛАДІ
АПТЕКИ

Ключові слова: реімбурсація, серцево-судинні захворювання, програма «Доступні ліки»
А Н О Т А Ц І Я

Поліпшення забезпечення доступу і доступності для пацієнтів основних лікарських засобів для лікування серцево-судинних захворювань є пріоритетним завданням, оскільки показники смертності і захворюваності є високими в Україні. У квітні 2017 року уряд запровадив програму реімбурсації «Доступні ліки», в яку включено препарати для лікування серцево-судинних захворювань.

Метою дослідження був ретроспективний аналіз відпущених рецептів на прикладі аптеки № 1 у місті Виноградів Закарпатської області, яка обслуговує пацієнтів із міста і Виноградівського району, що дало змогу проаналізувати і порівняти структуру призначень лікарів первинної ланки та визначити основні міжнародні непатентовані назви, запаси яких мають бути пріоритетними в аптеках для лікування серцево-судинних захворювань.

Об'єктами дослідження були звіти аптеки про відпущені лікарські засоби у програмі за 24 місяці, Накази МОЗ України, Постанови КМУ, Реєстри лікарських засобів, вартість яких підлягає відшкодуванню в програмі «Доступні ліки».

Використано методи частотного аналізу, ATC/DDD-методологію, а також методи порівняльного, логічного та контент-аналізу.

Проаналізовано дані за обраний період із допомогою методів частотного аналізу та ATC/DDD-методу, та встановлено, що лідируючими були препарати еналаприлу, спіронолактону та клопідогрелю.

Встановлено, що більшість пацієнтів у 2017 році обрали безоплатні препарати (більше 80%), а в 2018–2019 роках цей показник становив лише 60%.

Згідно з даними рецептів, близько 92% становлять пацієнти з Виноградівського району, що підтверджує поліпшення доступу до препаратів у програмі «Доступні ліки» для сільського населення.

Верифіковано результати шляхом порівняння з відпущеними е-рецептами для лікування серцево-судинних захворювань у цьому місті та районі і виявлено, що структура виписаних рецептів при серцево-судинних захворюваннях за е-рецептами з квітня 2019 року по квітень 2020 року залишається стабільною і основну питому вагу займають 4 міжнародні непатентовані назви: клопідогрель, еналаприл, амлодіпін та бисопролол.

Визначено, що для безвідмовної роботи програми «Доступні ліки» та забезпечення відпуску і зручності пацієнтів, в аптечних закладах важливо мати розширений перелік за торговими назвами та достатній запас препаратів еналаприлу, спіронолактону, клопідогрелю та бисопрололу.

В. С. Гуз (<https://orcid.org/0000-0001-6920-8190>),
О. Н. Залиская (<https://orcid.org/0000-0003-1845-790>),
Н. Н. Максимович (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>)

Львовский национальный медицинский университет имени Данила Галицкого

РЕТРОСПЕКТИВНЫЙ АНАЛИЗ РЕЦЕПТОВ ДЛЯ ЛЕЧЕНИЯ СЕРДЕЧНО-СОСУДИСТЫХ ЗАБОЛЕВАНИЙ В ПРОГРАММЕ «ДОСТУПНЫЕ ЛЕКАРСТВА» НА ПРИМЕРЕ АПТЕКИ
Ключевые слова: реимбурсация, сердечно-сосудистые заболевания, программа «Доступные лекарства»

АННОТАЦИЯ

Улучшение обеспечения доступа и доступности для пациентов основных лекарственных средств для лечения сердечно-сосудистых заболеваний является приоритетной задачей, поскольку показатели смертности и заболеваемости являются высокими в Украине. В апреле 2017 года правительство ввело программу реимбурсации «Доступные лекарства», в которую включены препараты для лечения сердечно-сосудистых заболеваний.

Целью исследования был ретроспективный анализ отпущенных рецептов на примере аптеки № 1 в городе Виноградов Закарпатской области, которая обслуживает пациентов из города и Виноградовского района, что позволило проанализировать и сравнить структуру назначений врачей первичного звена и определить основные международные непатентованные наименования, запасы которых должны быть приоритетными в аптеках для лечения сердечно-сосудистых заболеваний.

Объектами исследования были отчеты аптеки об отпущенных лекарственных средствах в программе за 24 месяца, Приказы МЗ Украины, Постановления КМУ, Реестры лекарственных средств, стоимость которых подлежит возмещению в программе «Доступные лекарства».

Использованы методы частотного анализа, АТС/DDD-методологии, а также методы сравнительного, логического и контент-анализа.

Проанализированы данные за выбранный период с помощью методов частотного анализа и АТС/DDD-метода, и установлено, что лидирующими были препараты эналаприла, спіронолактона и клопідогреля.

Установлено, что большинство пациентов в 2017 году выбрали бесплатные препараты (более 80%), а в 2018–2019 годах этот показатель составил лишь 60%.

Согласно данным, около 92% составляют пациенты из Виноградовского района, что подтверждает улучшение доступа к препаратам по программе «Доступные лекарства» для сельского населения.

Верифицированы результаты путем сравнения с отпущенными е-рецептами для сердечно-сосудистых средств в этом городе и районе и обнаружено, что структура выписанных рецептов при сердечно-сосудистых заболеваниях по е-рецептам с апреля 2019 года по апрель 2020 года остается стабильной и основной удельный вес занимают 4 международных непатентованных наименования: клопідогрель, еналаприл, амлодіпін и бисопролол.

Определено, что для безотказной работы программы «Доступные лекарства» и обеспечения отпуска и удобства пациентов, в аптечных заведениях необходимо иметь расширенный перечень по торговым наименованиям и достаточный запас препаратов эналаприла, спіронолактона, клопідогреля и бисопролола.

V. S. Huz (<https://orcid.org/0000-0001-6920-8190>),
O. M. Zaliska (<https://orcid.org/0000-0003-1845-7909>),
N. M. Maksymovych (<https://orcid.org/0000-0003-0515-0385>)

Danylo Halytsky Lviv National Medical University

RETROSPECTIVE ANALYSIS OF PRESCRIPTIONS FOR THE TREATMENT OF CARDIOVASCULAR DISEASES IN THE PROGRAM «AFFORDABLE MEDICINES» ON THE EXAMPLE OF A PHARMACY

Key words: reimbursement, cardiovascular diseases, government program, affordable medicine

A B S T R A C T

Improving access and affordability for patients of essential drugs in the treatment of cardiovascular diseases is a priority because mortality and a morbidity rates are high in Ukraine. In April 2017, the government launched the reimbursement program «Affordable medicines», which included drugs to treat cardiovascular disease.

The aim of the study was a retrospective analysis of released prescriptions on the example of the pharmacy № 1 in Vynohradiv, Transcarpathian region, which serves patients from the city and Vynohradiv district, which allowed us to analyze and compare the structure of the appointments of primary care physicians and to identify the main INN, stocks of which should be a priority in pharmacies for the treatment of cardiovascular diseases.

The objects of study were the records of the pharmacies about drugs released in the program for 24 months, the Orders of the Ministry of Health of Ukraine, the CMU Decisions, the Drug Registry for cardiovascular diseases, the cost for reimbursement in the program «Affordable Medicines» as well.

Frequency analysis methods, ATC/DDD methodology, as well as methods of comparative, logical and content analysis were used.

Data for the selected period were analyzed using frequency analysis methods and ATC/DDD method, and it was found that enalapril, spironolactone and clopidogrel were in the lead.

It was found that the majority of patients in 2017 chose free drugs (more than 80%), and in 2018–2019 this rate was only 60%.

According to prescriptions, about 92% are patients from Vynohradiv district, which confirms the improvement of access to drugs in the program «Affordable Medicines» for the rural population.

The results were verified by comparing the released e-prescriptions for cardiovascular diseases in the city and district and found that the structure of prescriptions for cardiovascular diseases on e-prescriptions from April 2019 to April 2020 remains stable and the main share is 4 INN: clopidogrel, enalapril, amlodipine and bisoprolol.

It is determined that in order for the «Affordable Medicines» program, the provision and convenience of patients, the pharmacies need to have an expanded list of trade names and a sufficient supply of enalapril, spironolactone, clopidogrel and bisoprolol.

*Електронна адреса для листування з авторами: vhuz@ukr.net
(Гуз В. С.)*